

Anmälan mot Kriminalvården, anstalten Norrtälje

Anmälan

AA klagade på att anstalten inte lämnade någon information inför folkomröstningen 2006 om trängselavgifter i Stockholm och inte heller införskaffade nödvändiga valsedlar för att intagna skulle kunna delta i detta val. Han anförde vidare bl.a. följande. När han förtidsröstade blev han upplyst om att han kunde rösta på nytt på valdagen. Han fick avslag på sin ansökan om permission och kunde därför inte rösta på valdagen.

Utredning

Anmälan remitterades till Kriminalvården för yttrande. I sitt remissvar anförde Kriminalvården, Region Stockholm, genom t.f. regionchefen BB, bl.a. följande.

Kriminalvårdens huvudkontor skickade den 15 augusti 2006 ut information till alla anstalter och häkten i landet om att det ålåg dessa att informera de intagna om möjligheten att förtidsrösta samt uppmanade anstalter och häkten att ordna de praktiska förutsättningarna för detta. I dokumentet gavs också viss grundläggande information, bl.a. att Valnämnden vid behov kan ta fram röstkort. Informationen omfattade inte anvisningar avseende den kommunala folkomröstningen om trängselskatt i Stockholms stad.

Anstalten Norrtälje anordnade den 10 september 2006 möjlighet för de intagna på anstalten att förtidsrösta.

Femton av Stockholms tjugosex kommuner valde enligt Valmyndigheten, att folkomrösta om trängselskatterna i Stockholms stad. Varje kommun använde sig av en egen valsedel för detta ändamål. En medborgares folkbokföringsort bestämde huruvida man var röstberättigad respektive vilken valsedel som skulle användas för ett godkänt deltagande i valet (om fel valsedel användes underkändes den avgivna rösten). Norrtälje kommun deltog inte i den kommunala folkomröstningen om trängselskatt i Stockholms stad.

Kommunen försåg i allmänhet de respektive vallokaler med valsedlar. I de fall en intagen i anstalt önskade delta i den kommunala folkomröstningen om trängselskatt i Stockholms stad kunde rätt valsedel fås genom att den intagne själv via telefon eller på annat lämpligt sätt, beställde sådan eller genom att

anstalten var honom behjälplig med att beställa sådan. Uppgift om de intagnas folkbokföringsort finns att tillgå i kriminalvårdens register.

Förtidsröstning: Väljare som av någon anledning inte kan, eller väljer att inte rösta i sin vallokal på valdagen kan avge sin röst i förväg i en röstningslokal var som helst i landet. En röstberättigad kan endast avge en (1) giltig förtidsröst. Avger den röstande två förtidsröster underkänns båda. Förtidsröstning kan börja 18 dagar före valdagen och pågår fram till valet.

Ångerröstning: Den som röstat i förväg kan ångerrösta. Ångerröst skall avges i vallokalen på valdagen. Rösten i vallokalen blir då godkänd och den röst man tidigare avgivit vid förtidsröstning blir ogiltig.

Budröstning: Den som på grund av vistelse i anstalt eller häkte (eller på grund av sjukdom eller av annat skäl) inte kan komma till en vallokal eller en röstningslokal kan låta ett bud lämna fram rösten. Vid budröstning måste ett s.k. budröstningskuvert användas, dessa kan beställas från Valnämnden eller från Valmyndigheten. Budröstningskuvertet skall avges på kommunalt röstmottagningsställe.

AA riktar kritik mot anstalten för att denna dels inte på ett korrekt sätt informerat honom om den kommunala folkomröstningen om trängselskatt i Stockholms stad, dels inte sört för att han fått rätt valseedel. Samt för att han i samband med förtidsröstningen den 10 september 2006 inte fått korrekt information avseende hur han skulle förfara för att bäst tillvarata sin rätt att rösta och att han vid detta tillfälle blivit vilseledd avseende möjligheten att få särskild permission för att ångerrösta.

Anstalten har anordnat och genomfört val för de intagna under ett antal år, skolledaren CC har hanterat och handlagt frågor som rör valet, bistått de intagna med att anskaffa röstkort, m.m. Information och hantering avseende det allmänna valet synes ha fungerat utan anmärkning. För en närmare redogörelse av anstaltens föranstaltningar med anledning av det allmänna valet hänvisas till anstaltens underlag till yttrande.

Av anstaltens underlag till utredning framkommer att CC, före valdagen den 10 september (förtidsröstningen), var i kontakt med Valnämndens ordförande med anledning av frågor från intagna avseende trängselskatt. Han fick då uppgift om att valseddlar avseende den kommunala folkomröstningen om trängselskatt i Stockholm inte kunde tillhandahållas av Norrtälje kommun utan att de röstande själva måste införskaffa sådana valseddlar från sin hemkommun. Enligt anstalten ålåg det i första hand de intagna själva att införskaffa rätt valseedel.

Av utredningen framgår att anstalten inte på gruppnivå informerat de intagna om den kommunala folkomröstningen om trängselskatt i Stockholms stad eller om förutsättningarna för deltagande i detta val.

Först i anslutning till förtidsröstningen den 10 september synes anstalten ha uppmärksammat komplexiteten vad avsåg deltagande i detta val (skyldigheten att ha rätt valseedel). I samband med förtidsröstningen (den 10 september) synes det ha uppstått oklarhet i hur man skulle förfara för att delta i den kommunala folkomröstningen om man saknade rätt valseedel. Vare sig anstaltens personal eller kommunens valrepresentanter synes ha kunnat besvara uppkomna frågor. AA:s påståenden om att han fått information från anstaltens personal om att han kunde få särskild permission för att ångerrösta tillbakavisas av anstalten.

Sammanfattning:

Kriminalvårdens huvudkontor har i en skrivelse anmanat anstalter och häkten att informera de intagna om möjligheten att förtidsrösta och att ordna de praktiska förutsättningarna för detta. I detta dokument gavs inga anvisningar avseende den kommunala folkomröstningen om trängselskatt i Stockholms stad. Anstalten Norrtälje har i sina föranstaltningar inför valet och vid dess genomförande haft fokus på det allmänna valet och någon information riktad mot den kommunala

folkomröstningen har inte förekommit. I samband med tillfället för förtidsröstning synes AA vare sig av anstaltens personal eller av kommunens valrepresentanter ha fått adekvat information om hur han, i den uppkomna situationen (avsaknad av rätt valsedel för den kommunala folkomröstningen), skulle förfara för att ta sin rätt att rösta tillvara. Det faktum att AA avgav sin röst vid förtidsröstningen den 10 september innebar att han avhände sig möjligheten att budrösta.

Region Stockholm gör följande bedömning:

Region Stockholm anser att AA har fog för sina klagomål avseende anstaltens underlåtenhet att informera de intagna om den kommunala folkomröstningen och hans klagomål avseende oklarheten i den information han fick vid tillfället för förtidsröstningen. Region Stockholm anser liksom anstalten att det i första hand ålåg de intagna själva att skaffa rätt valsedel men att anstalten vid behov kunde behöva bistå en intagen med detta.

Vare sig Kriminalvårdens huvudkontor eller Regionkontoret i Stockholm har uppmärksammat anstalten på skyldigheten att informera om den kommunala folkomröstningen. Även om den kommunala folkomröstningen kunde uppfattas som en för Stockholm "lokal företeelse" så innebar den praktiska hanteringen (att folkbokföringsorten var avgörande för röstberättigande samt för vilken valsedel som skulle användas) att intagna på olika platser i landet kunde ha intresse av att rösta. En korrekt information om den kommunala folkomröstningen skulle ha underlättat för de intagna att själva införskaffa rätt valsedel.

Vid förtidsröstningen den 10 september borde AA ha getts informationen om att han kunnat avvakta med att avge sin röst, införskaffat rätt valsedel och sedan avgivit sin röst via bud, så kallad budröstning. Det har inte kunnat utredas vilken information AA verkligen fick vid valtillfället, inte heller vem som gav informationen eller under vilka omständigheter informationen gavs, varför det får anses oklart vilket beslutsunderlag AA hade då han valde att avge sin röst vid förtidsröstningen.

Kommunens valrepresentanter torde få ses som garant för valets genomförande. Enligt Region Stockholms bedömning torde dessa ha bättre förutsättningar än anstaltens personal att ge de intagna korrekt information. Kommunens valrepresentanter torde genom sina nätverk och t.ex. valjouren ha kunnat inhämta nödvändig information.

Region Stockholm finner det förvånande att, som framgår av anstaltens yttrande, valrepresentanterna informerar en intagen i anstalt om att denne kan ångerrösta i vallokalen på valdagen men underlåter att informera om den mer korrekta möjligheten att budrösta. För att utnyttja möjligheten att budrösta skulle AA ha uppmanats att avvakta med att avge sin röst i det allmänna valet tills han införskaffat en korrekt valsedel för den kommunala folkomröstningen.

Till yttrandet bifogades anstaltens utredningsunderlag. I detta framförde kriminalvårdschefen DD bl.a. följande:

Vad gäller AA:s ansökan, daterad 2006-08-29, om att få röstkort/röstsedlar framgår endast att AA önskar rösta. CC erinrar sig att han ringde till AA och förklarade att det endast var röstkort som anstalten kunde vara behjälplig med. Röstsedlar fick han lösa på annat sätt. Detta upplystes AA om även av valrepresentanter på anstalten valdagen också. Enligt särskild anteckning på ansökan framgår att röstkort är beställt från anstalten 2006-08-30. Att någon ytterligare ansökan, om röstsedlar, skulle ha överlämnats finns ej registrerad. Vidare har det på bostadsavdelningen anslagits ytterligare information om valet – "Här kan du läsa om valet". Denna skrift anslogs i månadsskiftet augusti/september.

Vad avser löften som givits om att kunna besöka valdistrikt för att ångerrösta uppger vårdare EE att hon inte pratade med AA om detta på valdagen. Hon säger att hon aldrig under hela denna process har ställt i utsikt att AA skall beviljas permission, då hon ej har befogenhet till att bifalla sådana frågor. Valrepresen-
tanterna på plats på anstalten, vilka ej är införstådda med kriminalvårdens regelsystem, upplyste AA om att han hade möjlighet att ångerrösta enligt vallagen. EE uppfattar det även så att AA själv aldrig antytt att hon skulle lova honom något. När EE delger AA det negativa beslutet om permission frågade hon AA om vad det är i beskrivning till avslaget han reagerar på så svarade AA att det är korrekt beskrivet men han var missnöjd med att inte få permission.

Avslutningsvis kan kommenteras, vad gäller den särskilda permissionen, att AA valt att inte få avslaget omprövat. Beslut meddelades 2006-09-12 varvid tid för en överklagan har funnits. Skäl för avslag var att bedömningen gjordes att denna fråga hade kunnat lösas på annat sätt (förtidsröstning/budröstning) enär informationsdelen då bedömdes ha varit god.

AA har beretts tillfälle att kommentera remissvaret.

Bedömning

Det ankommer på Kriminalvården att se till att den som är intagen i häkte eller anstalt kan utnyttja sin rätt att rösta. Det krävs också normalt att Kriminalvården informerar de intagna om möjligheten att rösta och om hur röstningen går till för den som är intagen i häkte eller anstalt. En sådan skyldighet får anses följa av 4 § förvaltningslagen (1986:223) om myndigheters allmänna serviceskyldighet.

Kriminalvården, klient-säkerhetsenheten, har i en skrivelse den 15 augusti 2006 informerat landets anstalter och häkten om att det ankommer på dessa att informera de intagna om möjligheten att förtidsrösta och ordna de praktiska förutsättningarna för detta. Av utredningen framgår att anstalten Norrtälje inte lämnade någon information om förutsättningarna för att delta i den kommunala folkomröstningen om trängselavgifter i Stockhoms stad. Anstalten kan inte undgå kritik för detta.

Det är oklart om AA redan före den 10 september 2006 begärde att anstalten skulle ombesörja att intagna hade tillgång till valsedlar till den kommunala folkomröstningen. Det är också oklart vilken information som lämnades AA den 10 september 2006. Ytterligare utredning i dessa frågor framstår inte som meningsfull. Vad som förekommit i ärendet i dessa delar föranleder därför inte någon ytterligare kommentar eller åtgärd från min sida.

Vad som i övrigt framkommit i ärendet föranleder inte något uttalande från min sida.

Ärendet avslutas med den kritik som ligger i det ovan sagda.

Jag har i ärendet samrått med justitieombudsmannen Nils-Olof Berggren, som ansvarar för tillsynen över bl.a. allmänna val.